

شهرها و سینما

| باربارا مینل |

| نوید پور محمد رضا، نیبا عیسی پور |

CITIES and CINEMA

| Barbara Mennel |

| N.Pour Mohammad Reza, N.Isapour |

| چاپ دوم |

| فهرست |

۷	مقدمه مترجمان
۹	مقدمه: اسطورهٔ تأسیس سینما، یا افکت قطار
۳۳	بخش اول
۳۹	فصل اول: مدرنیته و فیلم شهری: برلین
۷۱	فصل دوم: شهر تاریک و فیلم نوار: لس آنجلس
۹۱	فصل سوم: شهر عشق: پاریس
۱۱۷	بخش دوم
۱۲۳	فصل چهارم: صنعت فیلم شهری: هنگ کنگ
۱۵۱	فصل پنجم: شهر ویران شده، شهر دوباره: برلین، بلفاست و بیروت
۱۸۷	فصل ششم: یوتوپیا و دیستوپیا: شهرهای فانتزی و مجازی
۲۱۵	بخش سوم
۲۲۱	فصل هفتم: گتوها و محله‌های فقیرنشین
۲۵۳	فصل هشتم: شهر جهانی و شهرها در فرایند جهانی شدن
۲۶۷	مؤخره: از «افکت قطار» تا «افکت فاوولا» - پژوهش‌های آتی
۲۷۹	کتاب‌شناسی
۲۹۱	نمایه

| مقدمه مترجمان |

رابطه میان سینما و شهر رابطه ایست پایدار و ناگسستنی؛ رابطه ای صد و اندی ساله و به قدمت خود سینما. فیلم‌ها در طول تاریخ، از هر ژانر و هر دوره‌ای، هیچ‌گاه نسبت به مکان‌ها، فضاها، فعالیت‌ها و رفتارهای شهری بی‌اعتناء نبوده و همواره تصاویر و نشانگانی از آن‌ها را در خود گنجانیده‌اند، گاه در پیش‌زمینه و گاه در پس‌زمینه خود. اهمیت دو مقوله معماری و فضا و نسبت‌شان با مدیوم سینما به حدی است که در دو، سه دهه گذشته کتب و مقالات بی‌شماری در این ارتباط نوشته شده‌اند، برخی در چارچوب مطالعات سینمایی و برخی دیگر در ذیل مطالعات شهری و معماری. و البته بوده‌اند کتاب‌ها و پژوهش‌هایی که در مرز واسط میان این دو قلمرو حرکت کرده و سعی کرده‌اند پلی میان نظریه‌های شهری و مطالعات سینمایی بزنند. کتاب باربارا مینل، «شهرها و سینما»، کتابی از همین جنس است. مینل گرچه استاد مطالعات سینمایی است، اما در این کتاب کوشیده با رجوع به آراء نظریه‌پردازان شهری، فیلم‌ها و تصاویرشان را در پیوند با تحولات و پیچیدگی‌های شهر معاصر بازخوانی کند. و در این فرایند، او همانقدر دلمشغول وجوه کالبدی-فضایی شهرها هم چون خیابان و نما و منظر و خط آسمان است که حساس به مفاهیم نوظهور و مناسبات جدید شهری نظیر گمنامی، از خودبیگانگی، نزاع طبقاتی، سرعت، سرگرمی و اروتیسم. بازخوانی همه این‌ها در این کتاب البته از منظری کاملاً سینمایی انجام شده است یعنی در همنشینی با تمهیدات سینمایی و المان‌های فیلمیک اعم از روایت، سبک دوربین، میزانسن، نورپردازی، و الگوی مونتاژ.

از آن‌جا که مقدمه و موخره کتاب، به شکلی مفصل، چارچوب مفهومی فصول و سازوکار و ارتباطشان با یکدیگر را توضیح داده‌اند، در این‌جا از تکرار دوباره آن‌ها اجتناب می‌کنیم و صرفاً به ترسیم روند کلی کتاب بسنده می‌کنیم: «شهرها و سینما» در سه بخش تدوین شده است. بخش اول در حرکتی تاریخی، سفر خود را از جمهوری وایمار و برلین به عنوان محل مدرنیته و هنر مدرنیستی آن روزگاران آغاز می‌کند، و با گذر از ترس و تردید و تمنای نهفته در لس‌آنجلس فیلم‌نوآرها، در شهر عشق، پاریس موج نو سینمای فرانسه، آرام می‌گیرد؛ و در این مسیر از سیر تحول و بده‌بستان سبک‌های زیباشناختی میان سینمای این سه اقلیم غافل نمی‌ماند. بخش دوم ترسیم‌گر گذار از سینمای ملی مدرنیستی به سینمای فراملی پست‌مدرنیستی است و حرکت خود را از صنعت فیلم هنک‌کنگ آغاز می‌کند و با نگاه به «فیلم آوارها» و عبور از میان خرابه‌ها و ویرانه‌های به جا مانده از جنگ در شهرها به دوراهی یوتوپیا و دیستوپیا در فیلم‌های علمی-تخیلی می‌رسد. و در نهایت بخش سوم حول مفاهیم هویت و مکان‌مندی در فرایند جهانی شدن، به بررسی اجتماعات حاشیه‌نشین، زاغه‌ها، گتوها، سفر، مهاجرت، و وضعیت پناهندگان و کارگران غیرقانونی می‌پردازد.

لازم به ذکر است که به دلیل ارجاعات پُرشمار به اسم فیلم‌ها و فیلمسازان در کتاب حاضر، سعی شده تا در ترجمه آن‌ها از صورت پذیرفته شده و آشنای آن‌ها استفاده شود. در موارد اندکی نیز به خاطر فهم بهتر متن، نکاتی در پانویس از سوی مترجمان افزوده شده است. در ضمن، به دلیل رعایت شئونات فرهنگی، یک فصل از کتاب به همراه «نمونه موردی» فصل هشتم کنار گذاشته شده‌اند. در پایان لازم می‌دانیم تا از مدیریت محترم نشر بیدگل که در این مدت با همدلی و همنوایی توجهی ویژه به این کتاب داشتند، تشکر کنیم.

نوید پورمحمدرضا

نیما عیسی‌پور

مقدمه: اسطوره تأسیس سینما، یا افکت قطار

سینماتوگراف شهر را به عرصه حکمرانی خود بدل کرده، و کره زمین را به زیر سیطره خود در آورده است... سینماتوگراف خیلی مؤثرتر از موعظه‌های انسانی فرزانه به همه‌کس نشان داده است که واقعیت چیست.

آندری بلی (۱۹۰۸)

پاریس جایی است که اسطوره بارها ذکرشده تأسیس سینما بدان نسبت داده می‌شود: همان‌گونه که ویکی لوبو نیز خاطر نشان می‌سازد: «در ۲۸ دسامبر ۱۸۹۵، در زیرزمین گراند کافه در بلوار دس کاپوسینس پاریس، سینما متولد شد.» او طبیعتاً به نخستین نمایش عمومی و درعین حال افسانه‌ای سینماتوگراف از برادران لومیر اشاره می‌کند که با افکندن تصویر متحرک بر روی پرده تماشاگران خود را حیرت‌زده کرده بودند. شهر از همان ابتدا جزء لاینفک داستان آغاز به کار سینما محسوب می‌شده است. به‌گواه لوبو، ژورنالیست‌ها، در همان زمان، از تجربه‌ای حرف می‌زدند که همچون: «هیجانی بود که به ترس پهلوی می‌زد» و حتی به‌زعم او: «این ترس گاهی اوقات به وحشت‌زدگی نیز ختم می‌شده است.» لوبو می‌نویسد: این مسئله مشخصاً در فیلم پنجاه ثانیه‌ای برادران لومیر، یعنی فیلم کوتاه و علامت ورود قطاری به ایستگاه (۱۸۹۵)، اتفاق افتاد؛ فیلمی که ظاهراً مخاطبان در حین تماشا آن از جلوی تصویر گریخته بودند. ترس از تصادم با هجوم ماشینی غول‌آسا برای آن‌هایی که مقهور توهم تصویر بودند چیزی فزون از حد بود. اسطوره تأسیس سینما از طریق کنار هم نشاندن نشانگان مدرنیته -مدنیت، سرعت، سینما و شهر- در یک لحظه